

Offentliggjort første gang i *Grundtvigs Værker* version 1.15, november 2019

Indledningen er redigeret af Klaus Nielsen og Kirsten Vad

Tilsyn ved ph.d. Sebastian Olden-Jørgensen

Denne pdf er en læseversion af værkets indledning. Værket findes digitalt med punktkommentarer, tekstredigering og faksimiler på www.grundtvigsværker.dk

PDF ved Kim Steen Ravn

Copyright: *Grundtvigs Værker* 2024

Indledning til

Skjalde-Blik paa Danmarks Stjerne i Sølv-Bryllups og Kronings-Aaret 1840

ved Vibeke A. Pedersen

Indhold

- 1 Den dobbelte anledning
 - 1.1 Sølvbrylluppet
 - 1.2 Salvingen
- 2 Grundtvig og kongeparret
- 3 Skjalde-Blikket
- 4 Skjalde-Blikkets 'nye' tekster
 - 4.1 Dedikationsdigtet "Ei i Kreds af yngre Skjalde"
 - 4.2 Talen "Jule-Aften (i Dronningens Asyl.)"
 - 4.3 Foredraget "Nyaars-Aften (i Danske Samfund.)"
 - 4.4 Prædikenen "Nyaars-Dag (i Kirken.)"
 - 4.5 Talen "Til Sølv-Brylluppet (i Danske Samfund.)"
 - 4.6 Talen "Til Maigildet (i Danske Samfund.)"
 - 4.7 Prædikenen "Kronings-Dagen (i Kirken.)"
- 5 Hovedtankerne
 - 5.1 En dansk højskole
 - 5.2 Gud, konge og fædreland
- 6 Anvendt litteratur
- 7 Anvendte websider

1 Den dobbelte anledning

1840 var et begivenhedsrigt år for kongeparret Christian 8. og dronning Caroline Amalie. Den foregående konge, Frederik 6., var død den 3. december 1839, og det nye

kongepar skulle både fejre et sølvbryllup og en salving i 1840.

I *Skjalde-Blik paa Danmarks Stjerne* samler Grundtvig en række af de sange og taler, han havde skrevet i anledning af sølvbryllup og salving, og tilføjer flere tekster, der ligeledes har kongen eller dronningen som omdrejningspunkt.

1.1 Sølvbrylluppet

Sølvbrylluppet mellem Christian 8. og hans anden hustru, Caroline Amalie af Slesvig-Holsten-Sønderborg-Augustenburg, faldt den 22. maj 1840 og blev fejret på selve dagen med blandt andet en stabelafløbning af det nye linjeskib, der bar kongens navn. Hertil havde Grundtvig skrevet en sang, der skulle afsynges af drengene i Nyboder ([se indledning til denne tekst](#)). Nyboderkvarteret havde siden anlæggelsen ved Christian 4. rummet flådens folk, så det var naturligt, at netop disse skolebørn skulle stå for en del af underholdningen. Dagen var begyndt med sang og tale på Sorgenfri Slot, der var parrets foretrukne residens. Ved middagstid tog parret ind til byen, hvor de skulle overvære stabelafløbningen, hvorefter de skulle bevæge sig til fods de få hundrede meter fra landgangsbroen til residenspalæet på Amalienborg. Her skete der det pinlige, at kongeparret ikke blev mødt af den forventede hyldest, men af "folkemassernes fuldstændige tavshed" (Adriansen 2003, bind 1, s. 85). Om aftenen var der bal på Christiansborg, men stemningen var trykket, og der var uro i gaderne og foran slottet (Bjørn 2002-2005).

1.2 Salvingen

Den sidste salving, der fandt sted i Danmark, var Christian 8.s. Selve salvingshøjtideligheden foregik den 28. juni 1840 i Frederiksborg Slotskirke ved Hillerød. Den er usædvanlig velbeskrevet, idet der både findes en 'køreplan' for højtideligheden, udgivet af overhofmarskal Christian Ove greve Haxthausen, et manuskript til biskop Jakob Peter Mynsters tale og kongens egne dagbogsnotater (Møller 2012, s. 177).

Salvingen skete, mere end et halvt år efter at den foregående konge, Frederik 6., var død. Det var almindeligt, at tronbestigelse og salving lå et stykke tid fra hinanden. Det understregede, at salvingen ikke havde afgørende betydning som politisk overgangsrite. Selv om Grundtvig kalder ceremonien for en kroning, var den således konstitutionelt blot en salving. *Kongelovens* bestemmelser om arvefølge sikrede automatisk, at den nye konge blev konge ved den forriges død. Aviser og andre brugte dog begge betegnelser i flæng.

Christian 8. blev den sidste danske regent, der ved den lejlighed blev set offentligt med krone på. I 1840 var salvingen blevet til en politisk ceremoni, der kun delvist stod i forbindelse med en samtidig opfattelse af, hvad magt og magtens berettigelse var, herunder kongens egen. Nyt var det imidlertid, "at åndslivet, videnskaben og kunsten var inviteret med" (Bjørn 1994, s. 96).

Hele ceremonien var minutiøst orkestreret: Kongetronen af elfenben og 'enhjørninghorn' (dvs. narhvalstødtænder), dronningetronen af sølv og de tre sølvløver var sammen med kronregalierne blevet transporteret fra Rosenborg til

Frederiksborg, hvor pladsforholdene var langt bedre (Møller 2012, s. 192). Salmedigteren Caspar Johannes Boye havde fået i opdrag at skrive salmer til højtideligheden, hvortil C.E.F. Weyse skulle levere musikken (Møller 2012, s. 178 f.). Til taflet havde Adam Oehlenschläger skrevet en kantate, der blev sat i musik af Johannes Frederik Frølich (Møller 2012, s. 191). Uden for det officielle program tryktes et utal af hyldestdigte, bl.a. af Grundtvig.

Landets nobiliteter deltog i højtideligheden, men Grundtvig var ikke indbudt. Han holdt derimod både højmesse og aftensang i Vartov på selve dagen (Grundtvig 2003, bind 4, s. 150-154). I sin højmesseprædiken kom han naturligvis ind på salvingen og dens betydning for Danmark (Grundtvig 2003, bind 1, s. 393-402). Talen eller prædikenen til højmessens er gengivet i *Skjalde-Blik paa Danmarks Stjerne*, s. 54-67, hvor den afviger en del fra den version af prædikenen, der er trykt efter manuskript (Grundtvig 2003, bind 1, s. 393-402).

2 Grundtvig og kongeparret

Grundtvig skriver selv, at han blev ridder ved sølvbrylluppet (s. 42), og det var da også på selve dagen, at Grundtvig blev udnævnt til ridder af Dannebrog – den eneste orden, han nogensinde modtog (Lundgreen-Nielsen 1995, s. 110). Det er nærliggende at se ikke blot de enkelte digte, han havde udgivet til sølvbryllup og salving i løbet af 1840, men hele *Skjalde-Blik paa Danmarks Stjerne* som en slags tak herfor. I talen i Danske Samfund, “Til Maigildet”, gør han således diskret opmærksom på, at der var en tid, da han “hverken var Præst ved Vartou eller Ridder af Dannebrog” (s. 42). Begge dele skylder han Christian 8., der som prins under navnet Christian Frederik var med til at påvirke Frederik 6., så Grundtvig fik det beskedne kald i Vartov (Rønning 1911, bind 3:2, s. 221-224). Det var dog hverken særligt prestigefyldt eller økonomisk gunstigt, idet Vartov fungerede som en slags asyl eller plejehjem for gamle, syge og fattige.

Christian 8. havde allerede som prins vist interesse for Grundtvig og var også den, der havde tilskyndet til ophævelsen i december 1837 af den ‘livsvarige’ censur, som Grundtvig havde været pålagt siden 1826 (Rønning 1911, bind 3:2, s. 197).

Skønt Christian 8. kun havde været ved magten i omkring et halvt år, da sølvbryllup og salving fandt sted, var han allerede blevet lettere upopulær, ikke mindst fordi han havde skuffet de politiske forventninger om fx øget demokrati, mange havde haft til ham. Den kongetro Grundtvig overser ikke denne kendsgerning, men gør diskret opmærksom på kongens dalende popularitet, idet han i en tale i Danske Samfund bemærker, at hans tilhørere ikke

skal troe, jeg er blindere end Andre, blind for hvad man kan see med et halvt Øie, at Jubelen ved *Christian den Ottendes* Thronbestigelse synes endt før den ret begyndte, at baade Kongen og Folket staae Fare for at miskiende og mistænke hinanden (s. 43).

3 *Skjalde-Blikket*

Titlen på værket, *Skjalde-Blik paa Danmarks Stjerne*, kalder på en forklaring. På side

43 afslører Grundtvig, at han ikke blot tænker på kongen som Danmarks stjerne, men også på himmelfænomenet Morgen- og Aftenstjernen (som astronomisk ikke er en stjerne, men planeten Venus, der lyser klart over horisonten morgen og aften), der tindrende har inspireret ham. Således forbindes kosmos og menneskeliv. Skjalden er naturligvis Grundtvig selv, og med begrebet angiver han, at hans synsvinkel ikke nødvendigvis er den objektive, men digterens.

Hele tekstsamlingen viser Grundtvig som en meget bevidst retoriker, der nøje afpasser sin form efter lejlighed, genre og publikum. Værket rummer hyldestdigte og -viser, taler, foredrag og prædikener, og hver genre har sine specielle karakteristika og stilmarkører, som Grundtvig udnytter med stor bevidsthed, fx er prædikener og kirkelige taler spækket med mere eller mindre genkendelige bibelcitater. Kompositionsprincippet er kronologisk.

En del af de sange og viser, Grundtvig havde skrevet i anledning af de to store begivenheder, var beregnet til at blive afsunget i foreningen Danske Samfund. Nogle af teksterne indgik tilmed senere i samfundets sangbog, *Viser og Sange til Danske Samfund*, der kom i flere oplag i de kommende år. I dette samfund var der også stor interesse for at fejre en begivenhed, der ikke var dynastisk, men politisk, nemlig oprettelsen af de rådgivende provinsialstænder (ofte kaldet stænderforsamlinger) i Danmark og hertugdømmerne Slesvig og Holsten, indført ved kongelig forordning af 28. maj 1831, altså under Frederik 6., og fungerende fra 1835. Dette kan forklare, hvorfor Grundtvig i *Skjalde-Blik paa Danmarks Stjerne* bringer flere taler, der kun i mindre grad knytter an til sølvbryllup og salving, men tillige fokuserer på oprettelsen af stænderforsamlingerne, der netop var kommet i stand på kongelig nåde.

4 *Skjalde-Blikkets* 'nye' tekster

Skjalde-Blik paa Danmarks Stjerne bringer især mange digte, som havde været trykt tidligere på året 1840 i forbindelse med de begivenheder, hvortil de var skrevet. Derimod havde kun få af talerne tidligere set dagens lys, heriblandt nogle taler, der knyttede sig til julen 1839 og nytårsskiftet 1839-1840. For oplysninger til de tekster, der tidligere har været udgivet, henvises til initialnoten til den pågældende tekst.

Når man undtager dedikationsdigtet, "Kong Christian Frederiks Hylding i Danske Samfund" og kroningsviserne sidst i samlingen, henvises der kun til de 'nye' tekster i registret på s. 77. Førstetrykkene, dvs. de nytilkomne tekster, gennemgås nedenfor.

4.1 Dedikationsdigtet "Ei i Kreds af yngre Skjalde"

Dedikationsdigtet er stilet til dronningen, Caroline Amalie, ikke kongen. Heri anbringer Grundtvig sig allerede fra første strofe som skjalden, der henvender sig til dronningen, vel vidende, at han har mange medbejlere til hendes gunst; nogle er endda yngre end han. Selvbevidst udnævner han sig til den skjald, som ingen har vovet at udfordre, når det gjaldt om at digte om Danmarks forhistorie: "Kappes med mig turde Ingen / Hidtil i forvovne Ord / Om det gamle Brysing-Smykke" (strofe 3).

En litteraturhistoriker vil dog nok mene, at både Adam Oehlenschläger og B.S. Ingemann kunne bejle til posten som danmarkshistoriens skjald.

Digtet er ellers karakteriseret ved, at det danske landskab og den danske historie smelter sammen, ligesom dronningen og Dana gør det (strofe 6-7). Dana er for Grundtvig en slags historiens muse, så sammenligningen er en fin kompliment i hans mund. Og da Grundtvig havde holdt historiske foredrag for dronningen og nogle udvalgte hofdamer fra marts til maj 1839, kan han være vis på hendes interesse for Danmarks historie og sætte sin lid til, at hun formentlig forstår hans billedsprog (se fx *Bibliografien* 2, s. 137). Den lange danmarkshistorie, som dronningen indgår i, illustreres også ved brug af ord fra det ældre sprog, fx: "Skjalde" (strofe 1 m.fl.), "høibaarne" (strofe 2), "Snekker" (strofe 7) og "beile" (strofe 7). Første strofes "Øiet saae og Hjertet aner" anslår digtets spænd mellem konkret og faktisk på den ene side og romantikkens anelse på den anden side.

Metrisk er digtet ganske simpelt: Sekslinjede firfodstrokæer med rimfølgen ababcc. Digtet egner sig således både til fællessang og deklamation, og vil evt. kunne synges på samme melodi som salmen "Herre, jeg har handlet ilde" (se Thuner 1930, s. 501 og nr. 208).

4.2 Talen "Jule-Aften (i Dronningens Asyl.)"

Talen "Jule-Aften (i Dronningens Asyl.)" blev holdt julen 1839 i dronningens asyl, dvs. den institution i København, som var blevet indstiftet den 7. maj 1829 for forældreløse børn i aldersgruppen 2-7 år af den daværende kronprinsesse Caroline Amalie. Den barnløse dronning Caroline Amalie var livet igennem kendt og respekteret for sin velgørenhed og sin omsorg for andre. Også i Odense fik hun oprettet et asyl for forældreløse børn (1836). Begge institutioner blev oprettet i den periode, hvor Christian Frederik stadig var prins og dertil guvernør over Fyn, og de sammen boede i Odense.

Grundtvigs meget korte tale er formet som en slags miniprædiken over Matt 21,15-16, der netop handler om børn. Via et citat fra Esajas (Es 49,23) får Grundtvig ligeledes knyttet dronningen og børnene sammen (s. 15). Hvis børnene er det tiltænkte hovedpublikum, kan man sige, at han ikke gør talen for lang for de små. I forbindelse med børnene fremgår det, at netop asylet giver børnene lejlighed og mulighed for at lære om Vorherre og kongefamilien og dernæst at lovprise Gud og hylde dronningen (s. 16).

4.3 Foredraget "Nyaars-Aften (i Danske Samfund.)"

Foredraget "Nyaars-Aften (i Danske Samfund.)" er Grundtvigs meget personlige nytårstale til medlemmerne af Danske Samfund. Det blev holdt den 31. december 1839 (*Bibliografien* 2, s. 170). Foreningen Danske Samfund var blevet dannet i foråret 1839, og Grundtvig havde været med fra begyndelsen af selskabets historie (se fx Lundgreen-Nielsen 1992, s. 31-79). I de første år var han ofte taler på møderne, se fx [indledningen til "Det Danske Samfund"](#). Nytårsaften var det knap en måned siden, at

Frederik 6. døde, men Grundtvig prøver at se frem og ikke tilbage, idet han kobler det kalendariske og verdslige årsskifte sammen med et helt epokeskift i forbindelse med, at der er kommet en ny konge. Som andre i samtiden knyttede Grundtvig store forhåbninger til Christian 8.

Foredragets hoveddel er bygget op over et billedkompleks, der kobler fortid, nutid og fremtid sammen med de kosmologiske fænomener himmel, jord og hav. Således er fortiden som himlen, nutiden som jorden og fremtiden som havet (s. 19-21). Til hvert af disse steder knytter Grundtvig forskellige modsætningspar: Lys og mørke til fortiden, liv og død til nutiden, og frygt og håb til fremtiden. Ikke alene får han disse billeder til at gå op i en højere enhed, han hæver også selve nytårshåbet op fra det personlige til det nationale plan:

men naar vi hæve os over det blot Personlige, Indskrænkede og Egennyttige, til *Folket og Fædrenelandet*, til *Aand* og *Storværk*, da føle dog de Unge saavel som de Gamle, at Fremtiden er saare uvis, og selv det mindste lykkelige Varsel ei at foragte, og jo bedre vi kiende til Tiden bag os, desmere maae vi i Aften ønske et godt Varsel om Tiden for os (s. 22).

Denne Grundtvigs kongstanke, at det er i fortiden, vi skal hente styrke og inspiration til at håndtere og udvikle nutiden, fornægter sig ikke.

Læs mere

Det guldbryllup, som Grundtvig s. 23 skriver, at han havde glædet sig til, ville have fundet sted i 1840, eftersom Frederik 6. og Marie Sophie Frederikke af Hessen-Kassel var blevet gift i 1790. I *Kiærminder til Konge Frederik den Sjettes Krands*, der var udkommet tidligere på året (14. februar 1840), bragte Grundtvig et dedikationsdigt til enkedronningen som guldbrud, der havde denne overskrift: "Majestæten Maria! / Kong Frederiks Guld-Brud! / Danmarks Enke-Dronning!" (s. III).

4.4 Prædikenen "Nyaars-Dag (i Kirken.)"

Prædikenen i Vartov Kirke tager ikke udgangspunkt i nytårsdagens tekster. Udgangspunktet er derimod en tekst fra 2. Korinterbrev, kapitel 5, der er meget velvalgt til nytårsdag: "Det Gamle gik forbi, see, Alt er blevet nyt" (s. 25). Og som det var skik på Grundtvigs tid, rummer prædikenen mange bibelallusioner, til såvel Det Gamle som Det Nye Testamente.

Med udgangspunkt i bibelcitatet bevæger Grundtvig sig ind på hovedbegreberne taknemmelighed og kristendom, og han diskuterer, hvorvidt den ægte udgave af begge dele er hedengangen. Konklusionen er, at ingen af begreberne døde med den gamle konge, snarere tværtimod. Grundtvig ser en forunderlig "Sammenhæng, der, hos os meer end noget andet Steds, er mellem det Gamle og det Ny, mellem Øvrighed og Undersaatter, mellem det Folkelige og det Christelige" (s. 29).

Samtidig giver Grundtvig udtryk for det fremtidshåb, som et nytår almindeligvis afføder. Håbet gælder både udviklingen af kristendommen og fædrelandskærligheden (s. 35). Faktisk mener Grundtvig, at det på sin vis var godt, at Frederik 6. døde, da han næppe havde været i stand til at overskue eller gennemføre de nødvendige politiske reformer, han selv havde påbegyndt med fx stænderforsamlingerne (s. 33).

4.5 Talen “Til Sølv-Brylluppet (i Danske Samfund.)”

Anledningen til Grundtvigs tale i Danske Samfund den 19. maj 1840 var kongeparrets sølvbryllup få dage senere (se *Bibliografien* 2, s. 170). I “Til Sølv-Brylluppet (i Danske Samfund.)” fremhæver Grundtvig Danmark som et ældgammelt kongerige. Derudover kommer han ind på det, han kalder folkestemmen i Roskilde og Viborg, dvs. de to steder i kongeriget, hvor de rådgivende provinsialstænder (ofte kaldet stænderforsamlinger) blev afholdt – i hertugdømmerne Slesvig og Holsten foregik forsamlingerne i henholdsvis Slesvig by og Itzehoe. Grundtvig maner til en sober debat tone, ikke mindst på baggrund af, at folket takket være disse forsamlinger faktisk har fået et forum, hvori det kan ytre sig og blive hørt. Han vil derfor opfordre til, at folkestemmen hæver sig “mod den haarde, bittere og krænkende, aldeles *udanske* Tone, hvori vore Døgnblade, som gælde for folkelige, bestandig værre tale til og om Regieringen” (s. 37).

Talen handler således ikke blot om kongen, men især om Danmark, et dansk debatmiljø og en dansk regering (s. 37). I denne sammenhæng har Grundtvig en forestilling om den danske nationalkarakter, der går ud på, “at det Danske Folk fra Arilds-Tid var og er af Naturen det roligste, det mildeste og ømmeste under Solen” (s. 36). Dette har imidlertid også betydning for den måde, hvorpå det bør regeres:

saa naar det skal finde sig lykkeligt, maa det hverken overiles, undertrykkes eller nedrives. Naar den Danske Konge derfor vil have Gavn og Glæde af sit Folk, da maa Hans Regiering være faderlig og folkelig, læmpelig og overbærende (s. 36).

Hermed får Grundtvig også bygget en positiv stemning op om kongens måde at regere på, hvorefter forsamlingen i fællig kan synge den vise, han har skrevet til lejligheden, “Hvor Bølgerne rulle og Bøgen er grøn”. Visen var tidligere udkommet som selvstændigt tryk ([se indledning til denne tekst](#)).

4.6 Talen “Til Maigildet (i Danske Samfund.)”

Anledningen til “Til Maigildet (i Danske Samfund.)” var fejringen af niårsdagen for kongens tilsagn om oprettelse af de rådgivende provinsialstænder den 28. maj 1831. Efter talen afsang man *Minde-Sang til den 28de Mai* med førstelinjen “Svend Grathe var Konning i Dannemark” ([se indledningen til denne sang](#)).

En summarisk version af talen var allerede blevet udgivet i Hans Kristian Rasks ugeblad *Morskabslæsning for Den Danske Almue* (5. juni 1840, nr. 23, s. 361-368). Men teksten i Rasks tidsskrift er meget kort og snarere at betragte som et udtog eller referat, hvad Grundtvig da også selv gjorde (1840b, s. 361). Derfor udgives talen også her af GV. [Versionen i Morskabslæsning for Den Danske Almue kan læses her](#).

Hvor udtoget navnlig lægger hovedvægten på oprettelsen af de rådgivende provinsialstænder, af Grundtvig kaldet "Folkeraadet", der jo netop fejres 28. maj, bliver Grundtvig mere personlig i denne længere version af talen. Han hentyder selvironisk både til sit kald på Vartov og ridderslagningen af ham: "ja, det kan være meget ærlig sagt af Præsten ved Vartou, som ovenikiøbet blev Ridder ved Sølv-Brylluppet" (s. 42). Det personlige når dog ikke at blive privat, men bruges som afsæt for et forsvar for Christian 8., der på dette tidspunkt allerede havde skuffet nogle af sine undersåtter ved ikke at være helt så imødekommende over for forfatningsændringer, som man fra flere sider havde håbet på, og derfor mødte kritik. Grundtvig mener, at kritikken er uberettiget:

jeg seer det godt, at Kongen faaer Skin af hverken at være Tale og Skrive-Friheden nær saa gunstig, eller at mene det saa godt med hele Folket, som nogle halvfremmede, herskesyge Udgivere af et Dagblad, og at paa den anden Side Folket faaer Skin af at hade og frygte Enevolds-Magten, som det selv har skabt (s. 43 f.).

De "halvfremmede, herskesyge Udgivere" (s. 44) dækker formentlig over redaktørerne af *Fædrelandet*, der i forbindelse med kongeskiftet var gået fra at være et ugeblad til et dagblad (Jensen 1931-1934, bind 2, s. 222). Blandt redaktørerne var bl.a. Orla Lehman, der stammede fra Holsten, og C.N. David, der var af jødisk herkomst. En af avisens mærkesager var kravet om en fri forfatning.

4.7 Prædikenen "Kronings-Dagen (i Kirken.)"

Til selve kroningsdagen havde Grundtvig skrevet to sange og en prædiken til gudstjenesten i kirken på Vartov. Sangene var under titlen *Kirke-Sange til Kronings-Dagen* (1840c) blevet udgivet selvstændigt som en lille folder eller hæfte, som menigheden kunne synge efter i kirken (se [indledningen til Kirke-Sange til Kronings-Dagen](#)). I *Skjalde-Blik paa Danmarks Stjerne* bringer Grundtvig den prædiken, han afholdt mellem afsyngelsen af første og anden sang i hæftet.

Salvingen fandt sted den 28. juni, der i 1840 var 2. søndag efter Trinitatis, så Grundtvig tager naturligt udgangspunkt i dagens epistel, som stammer fra 1. Johannesbrev, kapitel 3,13-18 — dengang læste man kun efter 1. tekstrække, der formentlig stammer helt tilbage fra oldkirken, idet 2. tekstrække først blev autoriseret i 1885. Med udgangspunkt i Johannesbrevet bliver hovedtemaet derfor overgangen fra død til liv. I prædikenen bliver den umiddelbare, bogstavelige betydning hurtigt og med støtte i Romerbrevets kapitel 6 udlagt i mere overført betydning som en overgang fra den åndelige død til det evige liv.

Grundtvigs menneskesyn, der ofte er blevet sammenfattet med citatet "Menneske først og Christen saa", bliver også afspejlet her, idet prædikenen udtrykker samme tankegang, men i en bredere formulering:

thi Christendommen er ingenlunde sat til at fordærve men til at helbrede Menneske-Naturen, og jo bedre Christne, vi derfor er, des menneskeligere og kiærligere vil vi findes i alle Forhold, og des dybere vil vi føle, at vi maae være Mennesker, før vi kan blive Christne (s. 55).

Læs mere

Digtet, hvorfra det kendte citat stammer, findes i Grundtvig-arkivets fasc. 382 og kan dateres til omkring 1837, men blev først trykt efter Grundtvigs død (se fx Bugge 2001, s. 115).

Et begreb, Grundtvig i forlængelse heraf gør meget ud af, er “Folkelivet”. Det definerer han således:

det er en levende Deeltagelse i de Tilbøieligheder, den Tankegang, det Tungemaal, det Fædreneland og den Skæbne i Tidens Løb, vi har tilfælles med hinanden, men ikke med noget andet Folk under Himmelen, et Liv altsaa, der udspringer af en naturlig Kiærlighed mellem Nærpaarørende og føder igien et Broderskab og en Fædrenelands-Kiærlighed, som er det Ædleste og Yndigste, der naturlig kan findes paa Jorden (s. 56).

Fra “Folke-Livet” til “Folke-Aanden” er springet ikke stort, men Grundtvig spiller sikkert også på, at ånd i kirkeligt regi oftest betyder Helligånd. Ved hjælp af denne ordassociation opnår Grundtvig en naturlig kobling mellem det kristne og det nationale:

Er det nemlig Aanden, som gør levende, Folke-Aanden, som skaber og opholder [dvs. opretholder] Folke-Livet, hvad kan da som Dannemænd være os vigtigere, end at denne Aand besjæler Majestæten paa Danmarks Throne, besjæler vor uindskrænkede Konge (s. 58).

Grundtvig får på denne måde ubesværet koblet den verdslige og den åndelige magt sammen, ikke alene med hinanden, men også med folket.

5 Hovedtankerne

Det er naturligt, at et værk, der på sit titelblad har ordene “Sølv-Bryllup” og “Kronings-Aaret 1840” rummer mange tekster, der hylder kongeparret og kongedømmet i anledning af de to store begivenheder. Men Grundtvig benytter også nogle af talerne til at henlede opmærksomheden på en af sine store kæpheste: Et dansksproget akademi, gerne i Sorø, der tænkes som en pendant til Københavns Universitet, som på det tidspunkt var landets eneste (s. 48 f.). Grundtvig er her — helt som i *Det Danske Fiir-Kløver eller Danskheden partisk betragtet* fire år tidligere — politisk konservativ og ser ikke grund til yderligere politiske reformer ud over provoinsialstænderne, fordi enevælde og frie rådgivende stænderforsamlinger udtrykker den særlige danske politiske kultur. Men det kræver, at folket opkvalificeres og uddannes, så det kan reflektere og tale med på fornuftig vis, og derfor bør kongen stifte en ny type folkelig læreanstalt.

5.1 En dansk højskole

Siden 1836, hvor Grundtvig udgav *Det Danske Fiir-Kløver* ([se indledning til denne tekst her](#)), havde han arbejdet på at skabe en højere læreanstalt i Sorø, “for folkelig Dannelse og for praktisk Duelighed”, som han havde formuleret det så tidligt som i fortalen til *Nordens Mythologie* (Grundtvig 1832, s. 20). Den nye konge, Christian 8., havde allerede som prins opmuntret Grundtvig til at videreudvikle sine ideer til en

dansksproget højere uddannelsesinstitution (Rønning 1907-1914, bind 4, s. 11 f.). Flere steder i *Skjalde-Blik paa Danmarks Stjerne* omtaler Grundtvig da også en sådan institution — hver gang med en påpegning af, at den ud over at have et praktisk udbytte for eleverne vil kunne styrke deres fædrelandskærlighed og loyalitet over for kongedømmet (s. 48). Han opererer med begrebet folkelig højskole, hvor selve ordet 'højskole' angiver, at det er en højere læreanstalt, ikke at forveksle med de mange (folke)højskoler, der siden opstod over hele landet. I løbet af 1800-tallets anden halvdel lykkedes det at fremme realskoler på bekostning af latinskolerne, men ikke at oprette et egentligt akademi med videregående uddannelser i konkurrence med universitetet.

5.2 Gud, konge og fædreland

Grundtvig respekterede i høj grad den afdøde konge, Frederik 6., og han skyldte da også denne konge meget. Først og fremmest havde kongen understøttet ham i slutningen af 1810'erne og begyndelsen af 1820'erne, idet Frederik 6. fra 1817 havde bevilget Grundtvig en årlig understøttelse på 600 rigsdaler. I disse år var Grundtvig uden embede, og han arbejdede flittigt på de store oversættelser af Saxo, Snorro (1818-1822) og *Bjowulfs Drape* (1820), samtidig med at han udgav tidsskriftet *Danne-Virke* og deltog i flere polemikker. Understøttelsen havde også givet Grundtvig mulighed for i 1818 at gifte sig med Lise Blicher, med hvem han da havde været forlovet i syv år.

Det er dog ikke kun på grund af de personlige relationer, at Grundtvig er begejstret for kongedømmet. Faktisk mener han, at et kongedømme, der fungerer som det danske, er den bedst mulige styreform (oplyst enevælde). Han synes, at:

Danmark ved denne Indretning har faaet den bedste Forfatning og Anstalt, der er i Verden, saa Intet er saa skikket til baade at befordre og betrygge Borgerlig Fred og Enighed, Frihed og Velstand, Ret og Orden, som hvor Kongen har Enevoldsmagt, og har den af Folket (Grundtvig 1840b, s. 364)

Derfor gør Grundtvig også, hvad han kan for at skabe en positiv opfattelse af den nye konge, Christian 8. — en holdning, han bibeholdt hele livet. Selve udgivelsen af *Skjalde-Blik paa Danmarks Stjerne* med de mange genoptryk af hyldestviser til kongeparret og kongetro taler kan ses som et dobbelt reklamefremstød, dels for Grundtvig selv, dels for kongedømmet. Tiden skulle også vise, at kongeparret blev ham ligeså god og opmærksom, som dets forgængere havde været. Allerede året efter, i 1841, blev Grundtvig udnævnt til direktør for den nystiftede asylskole ved Caroline Amalies asyl ([Københavns Stadsarkiv](#)). Posten var nok mere af navn end af gavn, et bevis på parrets bevågenhed ved den økonomiske håndsækning, der lå i det.

6 Anvendt litteratur

- Adriansen, Inge (2003) *Nationale symboler i Det Danske Rige 1830-2000*, bind 1-2. København.
- *Bibliografien*, se Johansen, Steen (1948-1954).

- Bjørn, Claus (1994) “Der skulle have været stemning. Christian VIII, den sidste enevoldskonge” i *Guldalderhistorier. 20 nærbilleder af perioden 1800-1850*, red. Bente Scavenius, s. 94-99. København.
- Bugge, K.E. (2001) “Menneske først — Grundtvig og hedningemissionen” i *Grundtvig Studier*, s. 115-165. København.
- Grundtvig, N.F.S. (1816-1819) *Danne-Virke et Tids-Skrift, bind 1-4. København.*
- Grundtvig, N.F.S. (1820) *Bjowulfs Drape. Et Gothisk Helte-Digt fra forrige Aar-Tusinde af Angel-Saxisk paa Danske Riim.* København.
- Grundtvig, N.F.S. (1832) *Nordens Mythologi eller Sindbilled-Sprog historisk-poetisk udviklet og oplyst.* København.
- Grundtvig, N.F.S. (1836) *Det Danske Fiir-Kløver eller Danskheden partisk betragtet.* København.
- Grundtvig, N.F.S. (1840a) *Kiærminder til Kong Frederik den Sjettes Krands.* København.
- Grundtvig, N.F.S. (1840b) “Det danske Maigilde. (Til Udgiveren.)” i *Morskabslæsning for Den Danske Almue*, bind 23, 5. juni, s. 361-368. København.
- Grundtvig, N.F.S. (1840c) *Kirke-Sange til Kronings-dagen den 28de Juni 1840.* København.
- Grundtvig, N.F.S. (1840d) *Skjalde-Blik paa Danmarks Stjerne i Sølv-Bryllups og Kronings-Aaret 1840.* København.
- Grundtvig, N.F.S. (2003) *Grundtvig. Prædikener i Vartov*, udg. Jette Holm m.fl., bind 1-4. København.
- Jensen, Hans (1931-1934) *De danske Stænderforsamlings Historie*, bind 1-2. København.
- Johansen, Steen (1948-1954) *Bibliografi over N.F.S. Grundtvigs skrifter*, bind 1-4. København.
- *Kongeloven* (1665), se *Lex Regia, Oder: Königl. Dänische Verordnung [...]* København.
- *Lex Regia, Oder: Königl. Dänische Verordnung Wegen der Souverainité und Erb-Folge in Dero Reichen und Provintzien* (1665). København.
- Lundgreen-Nielsen, Flemming (1992) “Grundtvig og danskhed” i *Dansk Identitetshistorie*, s. 9-187. København.
- Lundgreen-Nielsen, Flemming (1995) “Grundtvig og guldalderens

København” i *Grundtvig-Studier*, s. 107-139. København.

- Møller, Anders Monrad (2012) *Enevældens kroninger. Syv salvinger – ceremoniellet, teksterne og musikken*. København.
- Rask, Hans Kristian udg. (1839-1846) *Morskabslæsning for Den Danske Almue*. København.
- Rønning, Frederik (1907-1914) *N.F.S. Grundtvig. Et bidrag til skildring af dansk åndsliv i det 19. århundrede*, bind 1-4. København.
- Saxo Grammaticus (1818-1823) *Danmarks Krønike af Saxo Grammaticus*, overs. af N.F.S. Grundtvig, bind 1-3. København.
- Snorre Sturluson (1818-1823) *Norges Konge-Krønike af Snorro Sturlesøn*, overs. af N.F.S. Grundtvig, bind 1-3. København.
- Thuner, O.E. (1930) *Dansk Salme-Leksikon: Haandbog i dansk Salmesang. En hymnologisk Sammenstilling af Ord og Toner med historiske og bibliografiske Oplysninger*. København.
- *Viser og Sange for Danske Samfund* (1840-1842), hæfte 1-4. København.

7 Anvendte websider

- [Bjørn, Claus \(2002-2005\) “Christian 8. Skuffede forventninger” i *Gyldendals og Politikens Danmarkshistorie*, red. Olaf Olsen.](#) (9. maj 2019)
- [Københavns Stadsarkiv](#) (29. maj 2019)